

Projekt

z dnia 7 listopada 2023 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA
RADY MIEJSKIEJ WROCŁAWIA**

z dnia 2023 r.

w sprawie "Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023 - 2027"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572, 1463 i 1688) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Politykę współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023 - 2027", stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Wrocławia.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej Wrocławia

Załącznik do uchwały nr

Rady Miejskiej Wrocławia

z dnia

Polityka współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023-2027

Spis treści

SŁOWNICZEK.....	5
WPROWADZENIE	10
Idea dokumentu.....	10
Powstawanie aktualnego dokumentu	10
Autorzy	11
DIAGNOZA – GDZIE JESTEŚMY	12
FUNDAMENTY POLITYKI WSPÓŁPRACY	16
Pytania, na które odpowiada ten dokument.....	16
Planowanie w czasach chaosu.....	16
Uczenie się na wspólnych doświadczeniach	17
Współpraca jako wartość.....	17
Partnerstwo na nowych zasadach.....	17
Współdzielenie się zasobami	18
Dostępność usług publicznych	18
Decentralizacja.....	18
Rezyliencja	19
KIERUNKI DZIAŁAŃ	20
1. Współpraca finansowa organizacji z Miastem	20
1.1 Diagnoza	20
1.2 Wypracowanie rozwiązań w sytuacjach kryzysu i zmniejszenia budżetu	21
1.3 Opracowanie mapy zadań publicznych rekomendowanych do długofalowego wsparcia wraz z analizą ryzyka, opracowanie standardów i dobrych praktyk.....	22
1.4 Rynkowa wycena stawek w realizowanych zadaniach publicznych	22
2. Współpraca lokalowa.....	24
2.1 Diagnoza	24
2.2 Budowanie kultury współdzielenia	25

2.3 Upowszechnienie dobrych praktyk wspólnego użytkowania lokali	25
2.4 Współpraca ze szkołami.....	25
2.5 Wsparcie organizacji pozarządowych we wdrażaniu powszechnej dostępności .	26
2.6 Upowszechnianie wiedzy i praktyk dotyczących wynajmowania lokali	26
2.7 Wypracowanie rozwiązań rozwijających prowadzenie działalności odpłatnej i gospodarczej w lokalach	27
3. Systemy wsparcia dla NGO, dostęp do informacji oraz rozwój kompetencji pracowników samorządowych w zakresie współpracy z NGO	27
3.1 Diagnoza	27
3.2 Edukacja wzajemna przedstawicieli Urzędu Miejskiego Wrocławia i organizacji pozarządowych	28
3.3 Ewaluacja dotychczasowych szkoleń i badanie potrzeb szkoleniowych.....	28
3.4 Pakiet informacyjny o działalności organizacji pozarządowych	28
4. Wspólne projekty i promocja zasobów	30
4.1 Diagnoza	30
4.2 Zasada wzajemności w informowaniu	30
4.3 Wspólne planowanie i pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań	31
4.4 Wypracowanie dobrych praktyk wspólnego tworzenia projektów	31
5. Wsparcie w samodzielności	32
5.1 Diagnoza	32
5.1 Wsparcie współpracy z biznesem	33
5.3 Fundusz pożyczkowy	33
5.4 Rozwój miejskiego funduszu wkładów własnych	34
6. Integracja i kooperacja środowiska organizacji pozarządowych w kontekście współpracy z Miastem	35
6.1 Diagnoza	35
6.2 Wsparcie dla zintegrowanego sektora.....	35
6.3 Rozwój grup branżowych i partnerstw lokalnych	36
6.4 Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych (KWOP).....	36

6.5 Komitet Monitorujący Wdrażanie Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2023 - 2027	37
7. Ekonomia społeczna	38
7.1 Diagnoza	38
7.2 Zwiększenie kooperacji Miasta i podmiotów ekonomii społecznej.....	39
7.3 Tworzenie warunków do rozwoju lokalnych podmiotów ekonomii społecznej	39
7.4 Aktywizacja społeczna i zawodowa w podmiotach ekonomii społecznej mieszkańców Wrocławia zagrożonych wykluczeniem społecznym	39
8. Kierunki rozwoju struktur dialogu społecznego.....	41
8.1 Diagnoza	41
8.2 Animowanie istniejących struktur dialogu	41
8.3 Zasada reprezentatywności w tworzeniu grup.....	42
8.4 Rozwój relacji pomiędzy istniejącymi strukturami dialogu	42
8.5 Wypracowanie standardów współpracy w sytuacjach kryzysowych	42
9. Partycypacja, konsultacje społeczne i udział NGO w tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym dla Miasta	44
9.1 Diagnoza	44
9.2 Wrocławska Rada Działalności Pożytku Publicznego	45
9.3 Współtworzenie dokumentów i programów strategicznych	45
9.4 Dalszy rozwój konsultacji społecznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi	45
9.5 Koordynacja działań rad społecznych przy Prezydencie Wrocławia oraz społecznych doradców Prezydenta Wrocławia.....	46
9.6 Partycypacja otwarta na nowe środowiska	46
PODSUMOWANIE	47
1 Wdrażanie <i>Polityki</i>	47
2 Ewaluacja <i>Polityki</i>	47
3 Kontynuacja <i>Polityki</i>	47

SŁOWNICZEK

W Słowniczku podano definicję najważniejszych pojęć stosowanych w niniejszym dokumencie.

I sektor (publiczny, finansów publicznych) – I sektor, jeden z trzech w koncepcji państwa demokratycznego obok sektora II - prywatnego oraz III - sektora organizacji pozarządowych. Sektor publiczny, czyli organy władzy publicznej oraz wszelkie podmioty im podległe takie jak: osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej czy fundusze celowe.

II sektor (prywatny) – potocznie w *Polityce współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023 - 2027* (dalej: *Polityka*) określany również jako biznes. II sektor to wszystkie prywatne przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą, których celem jest osiągnięcie zysku (*for profit*).

III sektor (NGO, organizacje pozarządowe) – ogół organizacji pozarządowych, które nie działają w celu osiągnięcia zysku (*non profit*), lecz dla realizacji wyznaczonych celów społecznych. W *Polityce* jako synonimy stosuje się terminy: organizacje pozarządowe i NGO (ang. *non-governmental organization*). Relacje pomiędzy państwem, samorządem i organizacjami pozarządowymi reguluje Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W niniejszym dokumencie jako organizacje pozarządowe oprócz stowarzyszeń i fundacji są także rozumiane podmioty, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Centrum Aktywności Lokalnej (CAL) – przestrzeń stwarzające warunki do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wspólnot sąsiedzkich, nieformalnych grup i inicjatyw, które mają znaczny wpływ na jakość życia wrocławian. Centra lokalne często tworzą się wokół organizacji pozarządowych, które udostępniając swoje zasoby (przestrzeń, majątek i kapitał intelektualny) tworzą warunki do rozwoju aktywności obywatelskiej, np. w ramach osiedla”.

Na podstawie wrocławskich doświadczeń, w odniesieniu do CAL każdorazowo mówi się o dwóch kwestiach

1. CAL to zbiór praktyk społecznych: diagnozowanie wyzwań i odpowiadanie na potrzeby społeczności lokalnej, sieciowanie lokalnych partnerów, praca ze społecznością lokalną realizowana w duchu partycypacji społecznej.

2. CAL to zasoby niematerialne (potencjał wiedzy, kapitału społecznego oraz doświadczenia kadry organizacji pozarządowej i jej kontrahentów) oraz zasoby materialne (miejsce, budynki, wyposażenie pomieszczeń, urządzenia, materiały animacyjne).

Diagnoza – ocena stanu sektora NGO we Wrocławiu pod kątem zasobów, potencjału oraz praktyk współpracy z Gminą Wrocław. Diagnoza została oparta na badaniach ilościowych (ankieta) i fokusowych na przełomie 2021 i 2022 roku. W badaniu tym wzięły udział organizacje współpracujące z Urzędem Miejskim Wrocławia. Prezentacja najważniejszych wyników Diagnozy stanowi integralną część niniejszego dokumentu.

Grupa branżowa – grupa organizacji pozarządowych związanych z określoną branżą, której celem jest wdrażanie proponowanego w niniejszej Polityce podejścia do planowania i realizowania współpracy organizacji pozarządowych z jednostkami organizacyjnymi Miasta Wrocławia i komórkami organizacyjnymi UMW w obszarach wyznaczonych przez ich działalność merytoryczną. Grupy branżowe mogą funkcjonować włączając przedstawicieli innych sektorów: publicznego czy prywatnego. Jednak ich kluczem jest łączenie podmiotów III Sektora w podobnym obszarze działalności np. organizacje pozarządowe zajmujące się działaniem na rzecz osób ze specjalnymi potrzebami. Celem grup branżowych jest prowadzenie dialogu i podejmowanie wspólnych działań na rzecz diagnozy, planowania, wspólnej realizacji oraz ewaluacji współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi w różnych sektorach. Ideą powstania każdej grupy branżowej jest zrównoważona i adekwatna do potrzeb mieszkańców współpraca tych podmiotów.

Komitet Monitorujący Wdrażanie Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023 - 2027 – nieformalna grupa składająca się z pracowników Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych szczególnie zainteresowanych rozwojem współpracy pomiędzy I a III sektorem. W skład grupy wchodzi przede wszystkim przedstawiciele UMW, grup

branżowych oraz organizacji pozarządowych zaangażowanych w proces wdrażania *Polityki*.

Miasto lub Miasto Wrocław – Gmina Wrocław w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Podmiot ekonomii społecznej (PES) – należy przez to rozumieć:

- a) spółdzielnię socjalną,
- b) warsztat terapii zajęciowej i zakład aktywności zawodowej,
- c) centrum integracji społecznej i klub integracji społecznej,
- d) spółdzielnię pracy, w tym spółdzielnię inwalidów i spółdzielnię niewidomych, oraz spółdzielnię produkcji rolnej,
- e) organizację pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych
- f) podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

Przedsiębiorstwo społeczne (PS) - to podmiot ekonomii społecznej, który:

- 1) prowadzi działalność gospodarczą zarejestrowaną w KRS lub działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność oświatową lub działalność kulturalną,
- 2) zatrudnia co najmniej 30% osób, które znalazły się w trudnej sytuacji,
- 3) nie dystrybuuje zysku pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznacza go na rozwój firmy lub na reintegrację zawodową i społeczną,
- 4) jest zarządzane na zasadach demokratycznych,
- 5) posiada limit wysokości wynagrodzeń tak, aby ich wysokość nie była sprzeczna z ideą przedsiębiorstwa społecznego,

6) zatrudnia w oparciu o umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną (z wyłączeniem osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych, które prowadzą działalność gospodarczą), co najmniej trzy osoby w wymiarze czasu pracy co najmniej $\frac{1}{4}$ etatu, a w przypadku umów cywilnoprawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące, przy zachowaniu proporcji zatrudnienia określonych w pkt 2,

7) prowadzi wobec zatrudnionych osób, o których mowa w pkt 2, uzgodniony z tymi osobami i określony w czasie proces reintegracyjny, mający na celu zdobycie lub odzyskanie kwalifikacji zawodowych lub kompetencji kluczowych.

Strategia – dokument będący poprzednikiem niniejszej *Polityki*, czyli *Strategia rozwoju współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2018–2022*.

Ustawa – ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Umowa wieloletnia – zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (art. 16 ust. 3) umowa o wspieranie lub powierzenie zadania publicznego, która może być zawarta na czas realizacji zadania lub na czas określony, nie dłuższy jednak niż 5 lat. Umowa wieloletnia zasadniczo nie różni się od umowy rocznej z wyjątkiem zapisów konkursowych (okres trwania umowy) i adekwatnego opisu zadania oraz sposobu jego realizacji. Ważną częścią umowy są również sprawozdania częściowe, określenie standardów zadania i spraw organizacyjnych.

Urząd Miejski Wrocławia (UMW) – jednostka organizacyjna Miasta Wrocławia, której zadaniem jest świadczenie pomocy Prezydentowi Wrocławia w zakresie realizacji uchwał rady miejskiej i zadań gminy określonych przepisami prawa krajowego.

Wrocławska Rada Działalności Pożytku Publicznego (WRDPP) – organ konsultacyjny i doradczy powołany przez Prezydenta Wrocławia w 2005 r. na mocy Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Składa się z przedstawicieli organizacji pozarządowych, rady miejskiej i prezydenta. Rada zajmuje się opiniowaniem projektów programów współpracy

Miasta z organizacjami pozarządowymi, innych dokumentów o charakterze prawa miejscowego oraz mediacją w konfliktach między urzędem a organizacjami.

Zasada pomocniczości (zasada subsydiarności) – konstytucyjna zasada o fundamentalnym znaczeniu dla demokratycznego państwa prawa. Podstawową zasadą pomocniczości jest założenie, że zadania, które mogą być realizowane przez jednostkę lub grupę obywateli, nie powinny być realizowane przez państwo.

WPROWADZENIE

Idea dokumentu

To jest już druga edycja dokumentu wyznaczającego kierunki rozwoju współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi, będącego w zamyśle „konstytucją” wrocławskiego modelu współpracy między tymi podmiotami. Pierwsza stanowiła efekt rozmów i prac prowadzonych w latach 2016–2017 i obowiązywała w okresie 2018–2022 r. i funkcjonowała pod nazwą *Strategii*. Doświadczenia zdobyte podczas jej wdrażania posłużyły do przygotowania nowej wersji, czyli *Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023-2027*. Jest to zatem kontynuacja rozpoczętego już procesu współpracy, ale wynikająca z systematycznej pracy i refleksji osób wierzących, że kooperacja pomiędzy I a III sektorem jest fundamentalna dla rozwoju Miasta. Zmiany w stosunku do pierwszego dokumentu polegają na przeformułowaniu głównych kierunków oraz katalogu planowanych działań. Główna myśl pozostaje jednak niezmienna: wymagane ustawowo roczne i wieloletnie programy współpracy nie są wystarczające do realizacji ambicji organizacji pozarządowych. Podobnie jak poprzedni dokument, także i ten jest odzwierciedleniem czasu, w którym powstawał: doświadczeń pandemii COVID-19, wojny w Ukrainie, a także zwiększającej się świadomości katastrofy klimatycznej. Te trzy kwestie są zarówno testem dla międzysektorowej współpracy, jak i dowodem, że można wspólnie poradzić sobie z wyzwaniami cywilizacyjnymi.

Powstawanie aktualnego dokumentu

Punktem wyjścia dla *Polityki* była *Strategia* przygotowana w 2017 r. Celem nie było stworzenie nowego dokumentu od podstaw, lecz aktualizacja polegająca na korekcie obszarów i celów oraz uwzględnieniu aktualnej sytuacji polityczno-społecznej. W okresie od grudnia 2021 r. do kwietnia 2022 r. zostały przeprowadzone szerokie badania, których celem była ocena (diagnoza) problematyki podejmowanej w *Strategii*. Badania przeprowadzono jako ankiety telefoniczne ze 114 wrocławskimi organizacjami pozarządowymi współpracującymi z Urzędem Miejskim Wrocławia oraz jako wywiady grupowe. Pełne wyniki są dostępne u organizacji

odpowiedzialnych za stworzenie *Strategii*, natomiast fragmenty podsumowania tych badań znajdują się w niniejszym dokumencie. Warto zaznaczyć przy tym, że komentarze zapisane w diagnozach każdego z kierunków *Polityki* są po prostu wyrazem opinii organizacji pozarządowych na dany temat, a nie obiektywnym opisem rzeczywistości.

W trakcie przygotowywania dokumentu wyniki diagnozy zostały przeanalizowane przez zespół roboczy a przy tworzeniu obecnego dokumentu zostały również wykorzystane wyniki ewaluacji *Strategii* prowadzonej corocznie w okresie 2018–2022.

Autorzy

Niniejszy dokument oparty został na analizie badań oraz ewaluacji wspomnianych w punkcie 2, za który odpowiedzialne było środowisko organizacji pozarządowych. Formalnie jednak za ostateczny proces analizy i przygotowania danych oraz opracowanie merytoryczne ujętych w niniejszym dokumencie kwestii odpowiadały dwie organizacje pozarządowe: Dolnośląska Federacja Organizacji Pozarządowych oraz Fundacja na Rzecz Studiów Europejskich. Organizacje te, na podstawie umowy nr D/WSS/2835/1/2021–2022 z Gminą Wrocław zrealizowały (we współpracy z innymi NGO we Wrocławiu) zadanie publiczne pod nazwą: *Wdrażanie Strategii Rozwoju Współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2018–2022*. Było ono finansowane ze środków Gminy Wrocław. Jednym z rezultatów jest przygotowanie projektu tego dokumentu. Prace merytoryczne odbywały się jednak w ramach Komitetu Monitorującego Wdrażanie Strategii, w skład którego wchodził przedstawiciel Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz organizacji pozarządowych.

DIAGNOZA – GDZIE JESTEŚMY

W ramach działań poprzedzających przygotowanie Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023–2027 przeprowadzono badania, które wsparły proces tworzenia dokumentu. Wyniki pomogły ukierunkować prace nad aktualną wersją i skupić się na kwestiach wymagających uwypuklenia lub interwencji. Diagnoza jest wynikiem rozmów zarówno z przedstawicielami organizacji pozarządowych, jak i z pracownikami Urzędu Miejskiego Wrocławia, co pomogło zbudować kompletny obraz współpracy. Badania składały się z dwóch części: ankiet i wywiadów grupowych i objęły 7 głównych obszarów:

- 1) charakter współpracy z Urzędem Miejskim Wrocławia w działalności NGO
- 2) relacje z Miastem, tj. z jednostkami organizacyjnymi Miasta Wrocławia i komórkami organizacyjnymi UMW z perspektywy organizacji pozarządowych;
- 3) relacje z organizacjami pozarządowymi z perspektywy pracowników jednostek organizacyjnych Miasta Wrocławia i komórek organizacyjnych UMW;
- 4) kondycja wrocławskich organizacji pozarządowych;
- 5) Razem czy osobno? Grupy branżowe, Sieć Centrów Aktywności Lokalnej, Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych;
- 6) ekonomia społeczna;
- 7) perspektywa współpracy organizacji pozarządowych z Miastem.

Wywiady grupowe zostały przeprowadzone na przełomie 2021/22 r., w formie stacjonarnej oraz zdalnej. Respondenci zgodnie stwierdzili, że relacje między UMW i NGO znacznie się poprawiły od czasu ostatniej diagnozy (2017 r.). Po obu stronach jest coraz więcej zrozumienia i wyrozumiałości. Nie oznacza to jednak, że sytuacja jest już idealna. W relacjach pomiędzy Urzędem Miejskim Wrocławia a NGO, organizacje pozarządowe wciąż czują się stroną słabszą. Problemem jest również fakt, że wiedza ekspercka przedstawicieli III sektora często traktowana jest: „jako dobro, które jest oczywiste i niekoniecznie musi być opłacane” (cyt. z ww. badań). Z tego powodu dostrzegalna jest dysproporcja między wysokością wynagrodzeń na wolnym rynku i w organizacjach pozarządowych. Podczas wywiadów podnoszono

kwestię związaną z brakami kadrowymi, którą bardzo trudno rozwiązać. To szczególnie dotkliwe dla mniej doświadczonych podmiotów. Korzystanie z nowych, zewnętrznych grantów czy projektów nie zawsze rozwiązuje problem, a wiąże się z większą liczbą obowiązków. Podczas wywiadów wyraźnie wybrzmiała również trudność w pozyskiwaniu z zasobów miejskich lokali na działalność NGO. To szczególnie trudne w przypadku organizacji prowadzących działalność gospodarczą. Choć dla wielu z nich to szansa na rozwój i poszerzenie działalności statutowej, w dyskursie publicznym nie jest to odbierane pozytywnie. Osoby spoza III sektora, nieposiadające doświadczenia w tego rodzaju aktywności społecznej, mają określony zestaw oczekiwań wobec tego, co może, a czego nie powinna robić organizacja pozarządowa. W obiegowej opinii ciągle pokutuje przekonanie, że działalność NGO nie powinna wiązać się z jakimkolwiek zarabianiem pieniędzy.

Przedstawiciele Urzędu Miejskiego Wrocławia dostrzegają, że na przestrzeni lat nie zmieniają się znacząco organizacje, z którymi aktywnie współpracują. Jedyne, co się zmienia, to rosnące oczekiwania finansowe przeznaczane na określone zadania publiczne. Doceniają organizacje, które z „klientów” przekształciły się w „partnerów” i są w stanie z sukcesem aplikować o środki finansowe przeznaczane z budżetu Państwa jak również pochodzące ze wsparcia międzynarodowego. Podkreślają jednak, że kultura pracy w UMW i w organizacjach pozarządowych jest całkowicie inna, a to w dużej mierze prowadzi do braku zrozumienia i różnego rodzaju napięć. Współpraca pozbawiona nici porozumienia zawsze jest znacznie trudniejsza niż ta oparta na zaufaniu i zaangażowaniu. Pojawiła się również kwestia postawy niektórych przedstawicieli organizacji pozarządowych: pracownicy samorządowi odnoszą wrażenie, że niekiedy podejście do współpracy bywa roszczeniowe; NGO oczekują dofinansowania działań, mimo że nie mają nowych pomysłów czy wyspecjalizowanej kadry.

Kolejnym ważnym etapem były badania ankietowe przeprowadzone od 1 marca do 5 czerwca 2022 r. wśród organizacji pozarządowych współpracujących z Wrocławiem w ostatnich latach. Ankieta obejmowała 39 różnorodnych pytań (zamkniętych, półotwartych i otwartych). W dużej mierze badanie prowadzone było w formie wywiadu telefonicznego, podczas którego ankieterzy w czasie rzeczywistym notowali w formularzu odpowiedzi respondentów (CATI). W ten sposób udało się określić

zarówno obszary problematyczne, jak również szereg pozytywnych aspektów współdziałania.

To, co jest istotne, to fakt, że dla ponad 60% podmiotów współpraca finansowa z Miastem ma duże lub strategiczne znaczenie z punktu widzenia funkcjonowania organizacji. Stąd wniosek, że w dobie obecnego kryzysu i ograniczonych środków sytuacja taka jest niebezpieczna dla funkcjonowania organizacji pozarządowych. Badania ankietowe również uwypukliły problem niewystarczającej liczby pracowników w organizacjach pozarządowych. Blisko 90% podmiotów zadeklarowało, że pisanie wniosków grantowych realizowanych w organizacjach pozarządowych zajmuje się pracownik, który wykonuje liczne inne zadania. Bardzo podobnie wygląda sytuacja w przypadku rozliczania projektów (choć jest nieco lepiej): ponad 76% organizacji odpowiedziało, że rozliczaniem projektów zajmuje się pracownik obciążony innymi zadaniami. Problemy kadrowe nie wpływają jednak na ewaluację realizowanych projektów. Blisko 85% podmiotów deklaruje, że przeprowadza taką ewaluację, co pozwala udoskonalać ofertę i unikać powielania błędów. W przypadku sytuacji lokalowej, podobnie jak w 2017 r., ankietowane podmioty wskazały, że największym problemem nie jest pozyskanie miejsca do prowadzenia działalności, lecz stan, w jakim lokale są przekazywane organizacjom. Najczęściej konieczne są kosztowne inwestycje, co w przypadku braku gwarancji długotrwałego użytkowania lokalu oraz systemu refinansowania poniesionych nakładów finansowych i pracy oznacza, że organizacje podejmują te działania na własne ryzyko.

Badanie ankietowe również potwierdziło, że dotychczasowa współpraca NGO z Miastem układała się dość dobrze. Większość osób oceniała ją na dobrą lub bardzo dobrą, jednakże dostrzeżono potrzebę rozwijania jej oraz zwiększenia świadomości specyfiki pracy (zarówno w UMW, jak i w organizacjach pozarządowych). Zaproponowanym rozwiązaniem mogłyby być m.in. wizyty studyjne dla przedstawicieli obu stron. Występujące problemy komunikacyjne bardzo rzadko wynikają ze złej woli, najczęściej stoi za nimi niezrozumienie, poczucie niedocenienia i brak czasu, ponieważ nie tylko NGO borykają się z niedoborami kadrowymi.

Poprzednia Strategia rozwoju współpracy miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi, mimo że dotyczyła okresu 2018–2022, odpowiadała na inne potrzeby i odmienną sytuację społeczno-gospodarczą. W krótkim czasie zmieniło się

bardzo dużo – obecnie żyjemy w całkowicie innych realiach. Kwestie problemów komunikacyjnych, zasad współpracy i niektórych wyzwań są podobne, jednak rzeczywistość jest całkowicie inna. Nowa sytuacja, w jakiej znalazło się Miasto: kryzys gospodarczy, napływ uchodźców z Ukrainy, mniejsze wpływy do budżetu i rosnące koszty podstawowego funkcjonowania metropolii sprawiły, że konieczne jest szukanie nowych rozwiązań. Współpraca z NGO będzie jeszcze istotniejsza, a – jak pokazują doświadczenia z przełomu lutego i marca roku 2022 – wspólne działania mogą mieć ogromną moc i czasami jest to jedyna forma pomocy potrzebującym.

FUNDAMENTY POLITYKI WSPÓŁPRACY

Pytania, na które odpowiada ten dokument

Polityka współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023-2027 odpowiada na trzy pytania.

Pierwsze z nich dotyczy tego, jakich organizacji pozarządowych potrzebuje Wrocław, a zatem jaka jest rola NGO wobec mieszkańców Miasta.

Drugie pytanie odnosi się do tego, jakiego Miasta potrzebują wrocławskie organizacje pozarządowe, w jaki sposób i w jakim zakresie Miasto powinno je wspierać?

Obie te kwestie zakładają, że współpraca między I a III sektorem istnieje i jest czymś pożądanym. Niniejszy dokument opisuje, jak powinny wyglądać relacje między tymi sektorami oraz wskazuje, jak ta współpraca powinna się rozwijać.

Trzecie pytanie dotyczy więc tego, jak połączyć te dwie perspektywy, by rozwijać zasady współpracy międzysektorowej.

Planowanie w czasach chaosu

Szybko zmieniająca się rzeczywistość powoduje, że planowanie obarczone jest sporym ryzykiem. Warunki naturalne, społeczne i polityczne stają się coraz bardziej nieprzewidywalne. Przygotowując *Strategię* w 2017 r. nie sposób było przewidzieć pandemii COVID-19 czy też wybuchu wojny w Ukrainie. Stan niepewności jest zatem zasadniczą i radykalną zmianą warunków współpracy.

Z tego powodu w aktualnym dokumencie nie wskazano konkretnych celów. Nie ma tu też mierzalnych wskaźników, które pozwoliłyby obliczyć stopień wdrożenia dokumentu. Zamiast tego postawiono na wartości, czyli zasady, na których powinna się opierać współpraca między I a III sektorem. Zasady te, niezależnie od zmieniających się okoliczności, mają charakter uniwersalny. Są one czynnikami zwiększającymi odporność Miasta i organizacji pozarządowych na potencjalne kryzysy.

Uczenie się na wspólnych doświadczeniach

Jedną z podstaw, na których ma być oparta obecna *Polityka*, są doświadczenia współpracy z ostatnich lat. Pandemia COVID-19 oraz konsekwencje wybuchu wojny w Ukrainie pokazały, że współpraca NGO i Miasta pozwala poradzić sobie z różnymi wyzwaniami. Współdziałanie to nie byłoby możliwe, gdyby nie partnerskie relacje oraz otwartość obu stron na dialog. Oczywiście współpraca ta nie była idealna. Dynamiczna sytuacja wymuszała podejmowanie szybkich decyzji.

Współpraca jako wartość

Podstawowym założeniem *Polityki* jest przekonanie, że do rozwoju Wrocławia oraz szeroko rozumianego dobra jego mieszkańców niezbędna jest współpraca I i III sektora. Rozumiana jest ona tutaj jako kompetencja, czyli umiejętność tworzenia relacji z innymi podmiotami i współdziałania z nimi zgodnie ze wspólnie wypracowanymi zasadami. Kooperacja jest niezbędna, by rozwiązywać złożone problemy, z którymi żadna ze stron nie jest w stanie poradzić sobie samodzielnie. To również ściśle wiąże się z zasadą subsydiarności.

Współpraca oznacza także współtworzenie usług publicznych, rozumiane jako współdziałanie sektora publicznego i prywatnego (w tym organizacji pozarządowych) w partnerskim definiowaniu problemów oraz projektowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu rozwiązań.

Partnerstwo na nowych zasadach

Współpraca przedstawicieli sektorów musi opierać się na zasadzie partnerstwa. Zakłada ona równość obu stron i wzajemne poszanowanie autonomii.

Dla organizacji pozarządowych kluczowe jest przejście z pozycji klienta do pozycji współpracownika, który nie tylko wykonuje ważne zadania publiczne, ale też bierze odpowiedzialność za podejmowane decyzje. Dla Miasta partnerstwo oznacza pomoc, na którą może liczyć ze strony organizacji pozarządowych w sytuacjach kryzysowych.

Partnerstwo oparte musi być na zaufaniu. Zaufania zaś nie sposób odgórnie nakazać – rodzi się ono w wyniku wspólnych doświadczeń. Fundamentem partnerstwa powinny być zatem jawność i zasada uczciwej konkurencji.

Współdzielenie się zasobami

Ograniczone środki finansowe, zasoby rzeczowe (w tym lokale), a także kompetencje mogą być powodem niezdrowej rywalizacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi i prowadzić do osłabienia całego sektora.

Aby temu zapobiec, w niniejszej *Polityce* stawia się na współdzielenie się istniejącymi zasobami. Dotyczy to zarówno ograniczonych środków na realizację zadań publicznych, jak i lokali, które mogą być udostępniane organizacjom pozarządowym.

Współdzielenie jest zatem efektem zmiany myślenia: celem nie jest już posiadanie dóbr czy zasobów przez podmioty ani rozwój pojedynczych podmiotów, ale dostęp do nich oraz wzmacnianie relacji.

Dostępność usług publicznych

Każdy mieszkaniec Wrocławia, w tym także osoba ucząca się we Wrocławiu powinien mieć zagwarantowane równe prawo do korzystania z usług publicznych. Warunkiem realizacji tego prawa jest dostępność usług świadczonych przez Miasto oraz organizacje pozarządowe. Oznacza to, że wszelkie działania powinny być planowane i realizowane tak, aby zaspokajały potrzeby wszystkich mieszkańców w możliwie największym stopniu.

Dostępność usług wymaga uwzględnienia zmieniającego się kontekstu międzykulturowego Wrocławia. Powinno się stworzyć warunki do tego, aby nowi obywatele, migranci, których miejscem życia stał się Wrocław, byli obecni w jego politykach społecznych. Obecność ta oznacza bycie zarówno odbiorcą, jak i współtwórcą.

Decentralizacja

Zdobyte doświadczenia pokazują, że nie sposób rozwiązać złożonych problemów poprzez odgórne i arbitralne regulacje oraz wytyczne. Centralizm państwowy nie jest

skuteczną metodą zarządzania. Dlatego zamiast niego promuje się podejście decentralistyczne, rozwiązywanie problemów przez podmioty lokalne, działające najbliżej społeczności. Podmioty te, najczęściej niewielkie, lepiej znają miejscowe uwarunkowania, szybciej się uczą i potrafią sprawniej reagować na nowe wyzwania. Dobrze rozumiana decentralizacja wymaga jednak spojrzenia na rzeczywistość w szerszej skali i skoordynowania działań na rzecz społeczności lokalnych.

Rezyliencja

Rezyliencja (ang. *resilience* = odporność, sprężystość) to zdolność adaptacji do zmieniających się warunków i odpowiedniego reagowania na przeciwności losu. We współpracy między I a III sektorem rozumie się przez to odporność na przeciwności społeczne, polityczne i naturalne. W tym wypadku odporność to umiejętność szybkiego dostosowywania się do zmieniającej się rzeczywistości.

Tak rozumiana rezyliencja oznacza, że zarówno Miasto, jak i organizacje pozarządowe aktywnie szukają rozwiązań pozwalających utrzymać współpracę mimo niesprzyjających okoliczności.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Współpraca finansowa organizacji z Miastem

1.1 Diagnoza

Kwestia współpracy finansowej organizacji pozarządowych z Miastem zawsze odgrywała ważną rolę, a stała się jeszcze istotniejsza w dobie postępującego kryzysu. Samorządy w Polsce dysponują coraz mniejszym budżetem, a potrzeby i koszty podstawowego funkcjonowania rosną. Te nasilające się problemy wymagają jeszcze ściślejszej współpracy jednostek samorządowych i grup branżowych organizacji pozarządowych. W dalszym ciągu aktualny jest temat opracowania mapy zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe rekomendowanych w długiej perspektywie, ponieważ potrzeba nadal istnieje, a nie udało się tego wypracować w ubiegłych latach.

Miasto jest podstawowym źródłem finansowania działań dla prawie 1/3 wrocławskich organizacji pozarządowych, które wzięły udział w badaniu. Dla ok. 33% NGO Urząd Miejski Wrocławia jest jednym z najważniejszych partnerów, a swoje działania opierają one na realizacji zadań publicznych zleczanych przez Miasto. Oznacza to, że bez niego ich działalność byłaby bardzo utrudniona lub znacznie ograniczona. Jedynie ok. 37% organizacji zadeklarowało, że nie są uzależnione od funduszy pochodzących z Miasta. Konieczne zatem wydaje się realizowanie zadań publicznych ze środków zewnętrznych i tym samym przenoszenie ciężaru finansowania działalności organizacji pozarządowych poza Miasto. Wymaga to podjęcia stanowczych działań i wspierania organizacji w dążeniu do pozyskiwania pieniędzy z różnych źródeł.

Niewystarczające w stosunku do potrzeb środki finansowe pochodzące z budżetu Miasta przyczyniają się do zaniżania stawek za realizację usług, co z kolei prowadzi do drenowania zasobów organizacji pozarządowych, degradacji rynku oraz obniżania jakości usług. Problem ten zauważalny jest już od jakiegoś czasu, a rosnący kryzys może przyczynić się do jego pogłębienia. Jednocześnie sygnalizowana jest potrzeba zwiększenia liczby zadań publicznych z perspektywą wieloletnią. Pozwoli to na

stabilizację sytuacji finansowej i kadrowej NGO oraz na rozwój organizacji na wielu płaszczyznach.

1.2 Wypracowanie rozwiązań w sytuacjach kryzysu i zmniejszenia budżetu

Perspektywa współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi w latach 2023–2027 rodzi wiele wyzwań. Kryzys finansowy, z jakim już trzeba się mierzyć, wymusza szereg zmian w sposobie myślenia o NGO, budżecie i podejmowanych działaniach. Niezbędne jest zweryfikowanie możliwości realizowania dotychczasowych inicjatyw w sytuacji kurczącego się budżetu, rosnącej inflacji i nowych wyzwań społecznych.

W związku z trudną sytuacją finansową samorządu i możliwością ograniczenia środków na realizowane przez organizacje pozarządowe zadania publiczne, proponujemy następujące priorytety przyznawania dotacji na tego typu zadania:

- 1) Wyznaczniki merytoryczne – obszary tematyczne, które muszą być finansowane przez Miasto, gdyż wynika to z przepisów prawa krajowego oraz są ważne z punktu widzenia życia mieszkańców Wrocławia, m.in.: pomoc społeczna, piecza zastępcza, usługi całodobowe, izba wytrzeźwień, pomoc społeczna (w tym usługi opiekuńcze), opieka nad bezdomnymi zwierzętami, umowy wieloletnie już zawarte, sport, kultura i pozostałe obszary sfery społecznej.
- 2) Racjonalizacja zadań, o których realizacji decyzje podejmowane są *ad hoc*, w tym finansowanych dotychczas w trybie małych zleceń określonych w art. 19 a Ustawy tj. z pominięciem procedury konkursowej przewidzianej Ustawą. Wsparcie zadań publicznych, w których zatrudniani są etatowi pracownicy, w tym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.
- 3) Wspieranie zadań tych organizacji pozarządowych, które:
 - a) pozyskują środki spoza Miasta (np.: fundusze unijne, rządowe, zagraniczne);
 - b) rozwijają współpracę z podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą;
 - c) prowadzą działalność odpłatną, w tym uwzględniają współpłacenie za korzystanie z zadań finansowanych przez Miasto;

- d) prowadzą działalność gospodarczą.
- 4) Wspieranie zadań publicznych realizowanych w stałych lokalach.

1.3 Opracowanie mapy zadań publicznych rekomendowanych do długofalowego wsparcia wraz z analizą ryzyka, opracowanie standardów i dobrych praktyk

Przewidywalna współpraca finansowa jest gwarancją wzajemnego zaufania oraz jakościowej realizacji zadań publicznych.

Z perspektywy Miasta to gwarancja jakości wykonywanych zadań publicznych oraz nietracenia wcześniej zdobytych osiągnięć i rezultatów.

Organizacjom pozarządowym długofalowa współpraca zapewnia stabilność i dobrą jakość świadczonych usług. Daje również możliwość zaoferowania pracownikom stabilnych warunków zatrudnienia, co owocuje poczuciem bezpieczeństwa, mimo ryzyka związanego ze wzrostem kosztów.

Z tego powodu należy wspólnie opracować listy zadań publicznych, które powinny być wspierane w sposób ciągły. W uzasadnionych przypadkach i w miarę możliwości należy wspierać rozwój umów wieloletnich.

1.4 Rynkowa wycena stawek w realizowanych zadaniach publicznych

NGO wykonują zadania publiczne, wykorzystując do tego swoje kompetencje i zasoby. Panuje jednak przekonanie, że powinny robić to taniej niż na wolnym rynku. Nie jest to możliwe – stawki za realizowane usługi nie mogą być rażąco niskie, gdyż odbija się to na jakości wykonania.

Jednocześnie ograniczone środki pieniężne przeznaczone na realizację zadań publicznych wzmagają konkurencję wśród ubiegających się o nie organizacji pozarządowych. Fundacje i stowarzyszenia, chcąc za wszelką cenę realizować zadania, zaniżają wycenę usług.

Przy uszczuplonych zasobach finansowych zadania publiczne powinny być realizowane w proporcjonalnie mniejszym zakresie, tak by jednostkowe stawki wciąż pozwalały na wykonywanie zadań z należytą starannością. Dotyczy to szczególnie sytuacji, gdy organizacji przyznana jest niższa niż wnioskowana kwota na realizację

zadania. W takim przypadku odpowiednio powinien zostać zmniejszony zakres realizowanych zadań.

Kwestia stawek dotyczy również wyceny wolontariatu jako wkładu własnego organizacji pozarządowych do zadań finansowanych z środków publicznych.

Niedopuszczalne jest określanie wartości pracy wolontariuszy wyłącznie w oparciu o najniższe stawki godzinowe. Wycena takiej usługi powinna zależeć od zakresu zadań oraz niezbędnych kompetencji i kwalifikacji zawodowych.

2. Współpraca lokalowa

2.1 Diagnoza

Ponad 20% wrocławskich organizacji pozarządowych, które brały udział w badaniach, nie ma lokalu. Około połowa z nich deklaruje, że ze względu na charakter prowadzonej działalności nie ma potrzeby korzystania z takiego miejsca. Pozostałe z kolei borykają się z problemem pozyskania go lub nie mają wystarczających środków na wynajęcie odpowiedniej przestrzeni.

Większość lokali pozostających w dyspozycji organizacji (ok. 56%) pochodzi z zasobów miejskich, część z nich (38%) jest wynajmowana, a część (18%) – użyczona. Pozostałe są wynajmowane na wolnym rynku (16%) lub stanowi własność organizacji (14%).

Zapewnienie fundacjom i stowarzyszeniom możliwości korzystania z lokali w znacznej części pochodzących z zasobów gminnych wiązało się z koniecznymi, obciążającymi organizację inwestycjami: 56% – remonty, 52% – doposażenie, 45% – dostosowanie ze względu na wymogi dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Kwoty przeznaczone na te zadania w ciągu ostatnich dwóch lat były bardzo zróżnicowane, sięgały od kilkuset nawet do miliona złotych. Warto jednak dodać, że część prac dostosowawczych była finansowana ze środków Miasta, wraz z realizacją zleconych zadań publicznych.

Odpowiedzią na potrzebę ograniczenia wydatków, a jednocześnie zwiększenia liczby dostępnych lokali, wydaje się idea współdzielenia przestrzeni. Jak wynika z przeprowadzonych badań ankietowych, ponad połowa organizacji jest gotowa udostępnić swój lokal innym fundacjom bądź stowarzyszeniom. Jak dotąd decydowało się na to zaledwie 13% ankietowanych. Znaczna część organizacji w zamian za udostępnienie swoich zasobów oczekuje partycypacji w kosztach utrzymania lokalu bądź jakiejś formy wymiany barterowej. Jak dotąd nie wypracowano jasnych procedur współdzielenia przestrzeni, choć zapewniłoby to bezpieczeństwo każdej ze stron.

W tym miejscu warto odnotować już stosowane przez organizacje pozarządowe dobre praktyki. Należą do nich: udostępnianie lub przekazywanie innym organizacjom zasobów rzeczowych (działalność Pozarządowego Centrum

Współdzielenia Zasobów „Współdzielnia”; przekazywanie darowizn rzeczowych od firm – np. używanych mebli biurowych: „banki drugiej ręki”), a także dzielenie się zasobami ludzkimi (eksperci, szkoleniowcy, trenerzy, wolontariusze itp.).

2.2 Budowanie kultury współdzielenia

Idea współdzielenia, zarówno lokali, jak i innych zasobów organizacji pozarządowych, skutkować może różnymi korzyściami. Bezpośrednio przyczynia się do zmniejszenia kosztów ponoszonych przez daną jednostkę oraz rozbudowania bazy dostępnych lokali (również w określonych terminach: dni, godziny). Korzyści pośrednich może być nawet więcej, wspólna przestrzeń działania daje szansę na wymianę doświadczeń, deklarację wsparcia czy nawiązywanie współpracy w innych obszarach. Możliwość skorzystania z lokalu jedynie w razie potrzeby to kwestia szczególnie istotna dla mniejszych organizacji i tych rozpoczynających działalność.

2.3 Upowszechnienie dobrych praktyk wspólnego użytkowania lokali

Ponieważ dzielenie się lokalami przez organizacje pozarządowe może wiązać się z licznymi korzyściami, należy dążyć do upowszechniania tej praktyki. Konieczne jest też prowadzenie akcji edukacyjnych, zarówno wśród NGO, jak i wśród jednostek organizacyjnych Miasta Wrocławia odpowiedzialnych za wynajem lokali, warto bowiem wskazywać i upowszechniać takie rozwiązania.

O ile podnajem długofalowy się sprawdza, wyzwaniem okazuje się najem okazjonalny. W tym drugim przypadku trudne bywa szybkie uzyskanie zgody miejskich zarządców nieruchomości. Należy zatem wypracować bardziej elastyczne rozwiązania. W umowach najmu lokalu należałoby także uwzględnić powinność udostępniania przestrzeni innym organizacjom.

Dobrym rozwiązaniem jest budowanie sieci współpracy między stowarzyszeniami i fundacjami. Pozwala to na wymianę informacji o potrzebach i możliwościach związanych z użytkowaniem lokali.

2.4 Współpraca ze szkołami

Choć przepisy pozwalają placówkom oświatowym na użyczanie lokali organizacjom pozarządowym, współpraca w tym zakresie nie spełnia pokładanych w niej nadziei. Wyniki badań wskazują na pewne trudności, chociaż oczywiście nie brakuje

organizacji doświadczonych i oceniających pozytywnie tę możliwość. Brakuje prostych i jasnych narzędzi oraz zasad, które taką współpracę mogłyby usystematyzować. Dostrzega się potrzebę zdiagnozowania konkretnych przyczyn trudności we współpracy na linii NGO – szkoły, a w dalszym kroku – próby rozwiązania wskazanych problemów.

2.5 Wsparcie organizacji pozarządowych we wdrażaniu powszechnej dostępności

Dostosowanie zarówno lokali, jak również całej działalności do standardów dostępności to kwestia wymagająca wiedzy specjalistycznej i wsparcia: proceduralnego, organizacyjnego i finansowego. Powszechna dostępność to nie tylko kwestie architektoniczne i dostosowane (odpowiednio szerokie) wejście do lokalu czy brak progów, ale również informacja i istnienie stron internetowych organizacji pozarządowych, z których korzystać może każdy. Należy wypracować mechanizmy ułatwiające organizacjom pozarządowym dostosowanie do obowiązujących przepisów.

Priorytetem jest stworzenie możliwości pozyskiwania fachowej i aktualnej wiedzy oraz zindywidualizowane doradztwo. Należy również opracować i wdrożyć system zachęt dla NGO do podejmowania trudu adaptacji własnych lokali i obiektów do potrzeb osób z trudnościami w przemieszczaniu się i komunikowaniu. Szczególnie ważne jest nawiązywanie i wzmacnianie współpracy między zarządcami nieruchomości a organizacjami pozarządowymi w realizacji ich zadań statutowych oraz polepszeniu infrastruktury zajmowanej nieruchomości.

2.6 Upowszechnianie wiedzy i praktyk dotyczących wynajmowania lokali

Diagnoza pokazała niewystarczającą wiedzę zarządców nieruchomości oraz przedstawicieli NGO na temat mechanizmów wynajmowania lokali na działalność organizacji pozarządowych. Ponadto w Mieście jest kilka podmiotów zajmujących się ich wynajmem, co niekiedy powoduje dezorientację i rozmywanie odpowiedzialności za obsługę. Należy dążyć do upowszechniania i zintegrowania przyjętych rozwiązań.

Rezultatem tego działania powinna być standaryzacja umów dotyczących wynajmowania lokali mająca na uwadze dobro obu stron.

2.7 Wypracowanie rozwiązań rozwijających prowadzenie działalności odpłatnej i gospodarczej w lokalach

Istotne jest, aby stowarzyszenia i fundacje dywersyfikowały źródła finansowania swojej działalności statutowej, dlatego też należy dopracować rozwiązania umożliwiające prowadzenie działalności odpłatnej i gospodarczej, również w lokalach pochodzących z zasobów gminnych. Trzeba podkreślić, że Ustawa zabezpiecza środki uzyskane z tytułu działalności odpłatnej i gospodarczej, co gwarantuje przeznaczenie ich na działalność statutową organizacji.

Organizacjom pozarządowym zależy na samodzielnym finansowaniu swojej działalności statutowej, rozwoju i rozszerzaniu oferty.

3. Systemy wsparcia dla NGO, dostęp do informacji oraz rozwój kompetencji pracowników samorządowych w zakresie współpracy z NGO

3.1 Diagnoza

Choć przez lata współpraca między pracownikami samorządowymi, a przedstawicielami fundacji i stowarzyszeń uległa poprawie, wciąż jeszcze jest bardzo dużo do zrobienia w tym obszarze. Rozmowy przeprowadzone z pracownikami organizacji pozarządowych wykazały, że ogólnie są oni zadowoleni ze współpracy z Miastem, jednakże nie zawsze otrzymują wystarczające wsparcie ze strony UMW. Często odczuwają brak zrozumienia, z czego wynikają problemy komunikacyjne. Z kolei niektórzy pracownicy samorządowi postrzegają osoby z organizacji pozarządowych jako roszczeniowe i nierozumiejące specyfiki funkcjonowania UMW. Wskazują, że właściwie wciąż współpracują z tymi samymi organizacjami, a jedyne, co się zmienia, to ich rosnące potrzeby finansowe.

Zdaniem przedstawicieli NGO obecnie ogromnym problemem jest zbyt mała liczba pracowników, co sprawia, że jedna osoba odpowiedzialna jest za wiele, często skrajnie różnych, zadań. Dodatkowo ograniczone środki, zbyt małe w stosunku do potrzeb, nie pozwalają na zatrudnienie nowych osób. Wiele projektów to projekty krótkotrwałe (od kilku miesięcy do roku). To powoduje skupienie się na realizacji zadań bieżących. Konieczność ciągłego pisania wniosków na krótki czas skutkuje

trudnościami w pozyskaniu środków zewnętrznych (przygotowanie przemyślanego i innowacyjnego projektu, który ma szansę uzyskać finansowanie w konkursie zewnętrznym, jest czasochłonne).

Podczas badań ankietowych znaczna część organizacji pozarządowych zadeklarowała, że w ostatnich latach korzystała ze szkoleń oraz doradztwa prowadzonego przez Miasto (53%) lub NGO (63%). Co istotne, te formy wsparcia były oceniane wysoko, a uczestnicy byli z nich zadowoleni.

Spośród tematów szkoleń, które dotąd nie pojawiały się często w ofercie, a budzą zainteresowanie, wymienić trzeba: działalność gospodarczą w III sektorze, ekonomię społeczną, pozyskiwanie środków ze źródeł pozamiejskich, rozwój wolontariatu.

3.2 Edukacja wzajemna przedstawicieli Urzędu Miejskiego Wrocławia i organizacji pozarządowych

Jak wspomniano w poprzedniej części, szkolenia dla NGO oferowane są zarówno przez Urząd Miejski Wrocławia, jak i przez organizacje pozarządowe. Kolejnym krokiem powinny być formy edukacji pozwalające na wymianę doświadczeń między przedstawicielami różnych sektorów i na lepsze zrozumienie wzajemnych potrzeb.

3.3 Ewaluacja dotychczasowych szkoleń i badanie potrzeb szkoleniowych

Zarówno Urząd Miejski Wrocławia, jak i NGO działające na terenie Wrocławia, oferują szeroki zakres szkoleń, jednakże dostrzeżono, że nie zawsze informacja o nich dociera do wszystkich potencjalnych zainteresowanych, którzy mogliby skorzystać z oferty. Należy więc usprawnić cały system szkoleń, tak aby trafiały one do zainteresowanych oraz zaspokajały realne potrzeby.

Należy przemyśleć sposób komunikacji i poprawić sposób informowania o dostępnych szkoleniach. Warto też aktualizować ofertę na podstawie bieżącego monitoringu potrzeb.

3.4 Pakiet informacyjny o działalności organizacji pozarządowych

Rozwój systemu informowania organizacji pozarządowych może pomóc zarówno nowo powstającym organizacjom, jak też tym już działającym. Należy przygotować aktualizację pakietu podstawowych informacji dla NGO, które chcą podjąć

współpracę z Miastem, ale również dla pracowników samorządowych – o organizacjach pozarządowych. Stworzy to szansę na polepszenie dialogu i większe zrozumienie po obu stronach.

4. Wspólne projekty i promocja zasobów

4.1 Diagnoza

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że współpraca między organizacjami pozarządowymi a Urzędem Miejskim Wrocławia układa się coraz lepiej. Po obu stronach jest coraz więcej zrozumienia i chęci współpracy. I choć w dalszym ciągu zgłaszane są problemy, poprawa relacji jest zauważalna. Warto jednak wciąż podejmować działania mające na celu podnoszenie jakości współpracy pomiędzy organizacjami, a Urzędem Miejskim Wrocławia, aby nie zaprzepaścić tego, co zostało wypracowane. Chęć ograniczenia negatywnego wpływu obecnie trwającego kryzysu na funkcjonowanie UMW, organizacji pozarządowych, ale przede wszystkim Miasta i całej społeczności wymaga ścisłej kooperacji.

Nie jest obecnie możliwe zwiększenie środków przeznaczonych na zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym. Dlatego też należy szukać innych rozwiązań, sposobów współpracy i form wsparcia. Jedną z nich jest możliwość wspólnego ubiegania się o zewnętrzne środki, w celu realizowania wspólnych przedsięwzięć. Gotowość do takiej współpracy leży zarówno po stronie organizacji pozarządowych, jak i Miasta.

Innym wyzwaniem, o którym mówili respondenci w badaniach, jest widoczność współpracy międzysektorowej. Dla organizacji pozarządowych istotne jest, by ich praca była powszechnie dostrzegalna. Z kolei przedstawiciele UMW zwracają uwagę na konieczność komunikowania, że wiele działań fundacji i stowarzyszeń jest możliwych dzięki wsparciu finansowemu ze strony Miasta.

4.2 Zasada wzajemności w informowaniu

Dla efektywniejszej współpracy Urzędu Miejskiego Wrocławia z organizacjami pozarządowymi niezbędne jest wzajemne równe traktowanie się. Warto także dbać o to, by każdy z partnerów miał taki sam poziom wiedzy na temat podejmowanych inicjatyw i ich tła (które może mieć wpływ na działania). Informowanie się buduje zaufanie niezbędne we współpracy. Wzajemność w informowaniu oznacza, że podobnie jak informuje się o źródle finansowania, tak samo informuje się o realizatorach danego zadania publicznego. Istotne jest również, aby informacje o

partnerach i o źródłach finansowania projektów były za każdym razem odpowiednio uwidocznione.

4.3 Wspólne planowanie i pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań

W nowej rzeczywistości pozyskiwanie środków zewnętrznych może okazać się jedną z niewielu dróg na realizowanie zadań wykraczających poza podstawowe funkcjonowanie Miasta. Należy zatem dążyć do rozwijania współpracy w wyszukiwaniu konkursów, składaniu wniosków i realizowaniu projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.

4.4 Wypracowanie dobrych praktyk wspólnego tworzenia projektów

Współpraca sektorów w celu pozyskiwania zewnętrznych środków nie jest jeszcze codzienną praktyką. Diagnoza pokazuje, że w tym obszarze brakuje dobrych wzorców i mechanizmów postępowania. W pierwszym kroku należy zatem wybrać przykłady, które można uznać za modelowe, i promować je. Warto również opracować (i upowszechniać) kompendium wiedzy praktycznej, opisujące (zarówno z perspektywy organizacji pozarządowych, jak i UMW) sposób, w jaki taką współpracę budować.

5. Wsparcie w samodzielności

5.1 Diagnoza

Stabilność finansowa organizacji pozarządowych pozwala na zatrudnienie stałej kadry i zaoferowanie jej wynagrodzenia adekwatnego do powierzonych obowiązków. To warunek ciągłego świadczenia usług dobrej jakości na rzecz mieszkańców Wrocławia. NGO chcą również stale poszerzać swoją ofertę, aby odpowiadać na zapotrzebowanie rynku, społeczności lokalnej i partnerów. To trudne, szczególnie dla nowych stowarzyszeń czy fundacji, które nie mają ani dużego doświadczenia, ani sieci kontaktów. Najczęściej pierwszy krok w podejmowaniu działalności stanowią starania o środki miejskie. Obecnie jedynie 37% podmiotów biorących udział w badaniu zadeklarowało, że nie jest uzależniona od środków pochodzących z budżetu Miasta. W ofercie Miasta są cykliczne konkursy, których ogłoszenie zwykle poprzedzone jest warsztatami. Celem tego rodzaju spotkań jest wspieranie wnioskodawców w ubieganiu się o pochodzące z takich konkursów środki (dobrym przykładem są Mikrogranty). Bardzo często to pierwszy etap – jeśli kończy się sukcesem, ośmiela do sięgania po środki z innych źródeł, a nawet do współpracy z biznesem. Nie jest tak jednak zawsze, czasami organizacje pozarządowe potrzebują większego wsparcia, pokierowania w staraniach o środki z innych źródeł; często też brakuje im funduszy na wkład własny.

Jak wskazują wyniki badań, dla ponad 60% podmiotów współpraca finansowa z Miastem ma znaczenie strategiczne lub co najmniej bardzo duże. Jedynie nieco ponad 8% organizacji wrocławskich deklaruje, że finansowanie z Miasta nie ma dla nich znaczenia. Przeszło 70% organizacji staje do otwartych konkursów organizowanych przez Miasto przynajmniej raz w roku. Wszystkie te statystyki pokazują problem z dywersyfikacją źródeł finansowania działalności. Biorąc pod uwagę panujący kryzys i ogromne problemy finansowe gmin w Polsce, to kwestia, w której trzeba wspomóc organizacje pozarządowe jak najszybciej.

Często przeszkodą w ubieganiu się o środki zewnętrzne jest brak wkładu własnego, który trzeba zadeklarować w zgłoszeniu konkursowym. Ze względu na wysokość, pozostaje on poza zasięgiem wielu organizacji pozarządowych.

Urząd Miejski Wrocławia współpracuje od lat i nadal chce współpracować z organizacjami pozarządowymi. Dostrzega w ich działalności szereg korzyści i zdaje sobie sprawę, że bez tej kooperacji realizacja niektórych zadań byłaby niemożliwa. Podczas badań pracownicy samorządowi współpracujący z NGO dość wyraźnie zaznaczyli, że podmioty dzielą się na te, które profesjonalizują swoją działalność, i takie, które traktują ją jak hobby. Są też takie, które pozyskują środki zewnętrzne, i takie, które starają się tylko o środki finansowe z Miasta. Okazuje się, że współpraca z tymi organizacjami pozarządowymi, które całą swoją działalność opierają na środkach pozyskanych z budżetu Miasta, oceniana jest w dużej mierze negatywnie. Wynika to z faktu, że te podmioty często są przyzwyczajone do utartego schematu działania, przez co nie mogą podołać nowym wyzwaniom, a staranie się o środki z innych źródeł wykracza poza ich możliwości. Pracownicy UMW jasno wskazują, że te fundacje czy stowarzyszenia, które pozyskują pieniądze z innych źródeł niż Miasto, są zdecydowanie lepiej zorganizowane, a współpraca z nimi jest efektywniejsza. Takie podmioty są bardziej samodzielne i świadome możliwości i ograniczeń, jakie im daje współpraca z Miastem. Należy zatem pomagać organizacjom pozarządowym w pozyskiwaniu również innych środków na działalność, bo w przyszłości zaowocuje to lepszą współpracą dzięki zdobytemu doświadczeniu.

5.1 Wsparcie współpracy z biznesem

Organizacje pozarządowe chcą rozwijać współpracę z biznesem. Polegać ma ona nie tylko na otrzymywaniu darowizn lub wspieraniu wolontariatu pracowniczego. Chodzi także o współpracę partnerską i o realizację zadań i usług dla biznesu. Należy szukać mechanizmów, za pomocą których Miasto mogłoby wspierać współpracę tego typu.

5.3 Fundusz pożyczkowy

Warunkiem rozwoju organizacji pozarządowych jest rozwój prowadzonych przez nie działalności: zarówno odpłatnej, jak i gospodarczej. Bariere w tym stanowi utrzymanie płynności finansowej; wynika to ze sposobu finansowania i refinansowania działań podejmowanych przez organizacje. Ze względu na brak komercyjnych ofert dla NGO konieczne jest wzmocnienie rozwiązań w tym zakresie.

Szczegółowe ustalenia powinny uwzględniać zarówno możliwości Miasta, jak i dotychczasowe doświadczenia innych gmin.

5.4 Rozwój miejskiego funduszu wkładów własnych

Należy dążyć do rozwoju miejskiego funduszu wkładów własnych, który pomógłby organizacjom pozarządowym ubiegać się o środki spoza budżetu Miasta. W pierwszej kolejności warto przyjrzeć się dotychczasowym praktykom lokalnym, jak również rozwiązaniom stosowanym w innych gminach. Następnie należałoby wypracować model działania, który mógłby zostać wdrożony we Wrocławiu.

6. Integracja i kooperacja środowiska organizacji pozarządowych w kontekście współpracy z Miastem

6.1 Diagnoza

Wszelkie formy współpracy wewnątrzsektorowej są postrzegane jako szansa, szczególnie w przypadku pozyskiwania pieniędzy publicznych. Wyszukiwanie konkursów grantowych, następnie przygotowanie projektów, a na koniec – obsługa pozyskanych środków jest często przytłaczająca dla niewielkich organizacji. Nie każdy podmiot może sobie na to pozwolić ze względu na ograniczony zespół, a czasem także – niewielkie doświadczenie. Rozwiązaniem tego problemu może być między innymi zamawianie takich usług u bardziej doświadczonych organizacji pozarządowych lub podejmowanie współpracy z nimi w czasie realizacji projektu.

Choć trudno nie dostrzegać wymiernych korzyści z podejmowania wspólnych inicjatyw, kooperacja między jednostkami III sektora nie jest oczywista.

Dzielenie się doświadczeniem i wsparcie we współpracy z Miastem są szczególnie ważne dla nowych i małych organizacji, które nie mają rozbudowanych struktur czy bazy kontaktów. Problemy te często wydłużają proces pozyskiwania środków i sprawiają trudność przy sporządzaniu wniosków. Co więcej, niektóre podmioty będące formalnie organizacjami pozarządowymi nie są świadome przynależności do III sektora.

6.2 Wsparcie dla zintegrowanego sektora

Celem integracji powinno być zapraszanie organizacji działających we Wrocławiu do współpracy międzysektorowej. Należy przy tym poszerzać jej ramy, aby uwzględniać nowe perspektywy i potrzeby innych podmiotów. Sektor zintegrowany to sektor sprawniej reagujący na potrzeby mieszkańców. To również solidny partner dla Miasta.

Urząd Miejski Wrocławia stwarza wiele możliwości integrowania się organizacji pozarządowych, zaczynając od szkoleń, a kończąc na dużych inicjatywach typu Wrocławska Rada Działalności Pożytku Publicznego. Działania te powinny być podtrzymywane i rozwijane, gdyż ich zaniechanie może prowadzić do zanikania współpracy.

6.3 Rozwój grup branżowych i partnerstw lokalnych

Współpracę na rzecz Miasta oraz jego mieszkańców, a także sieciowanie uznaje się za kluczową wartość w radzeniu sobie z aktualnymi wyzwaniami. Potrzebna jest sieć współpracy w obszarach ważnych dla życia wrocławian. Tam, gdzie to możliwe, inwestuje się w działania grup branżowych w III sektorze. Pozwala to na bieżąco diagnozować sytuację, lepiej ją rozumieć i trafniej odpowiadać na potrzeby. Sieciowanie, odbywające się w duchu współtworzenia Miasta, rozwija mechanizm odporności i sprężystości branży, synergii realizowanych w jej ramach działań oraz reagowania na to, co się dzieje.

Sieciowanie sprzyja również budowaniu środowiska organizacji pozarządowych. Branże to miejsce dla dużych, średnich i małych NGO; dla tych, które są pracodawcami, i dla tych, które działają w sferze pasji i hobby. Wyniki badań pokazały, że funkcjonowanie grup branżowych postrzegane jest przez NGO pozytywnie. Zwłaszcza małe organizacje podkreślają, że dzięki temu występują wobec Miasta jako partner bardziej wiarygodny i poważniej traktowany. Organizacje czują się więc w większym stopniu partnerem Miasta i uzyskują poczucie sprawczości.

Sieci współpracy w takiej postaci stają się wyraźnym głosem danego środowiska, jeżeli branża jest w stanie mówić „jednym głosem”. To korzyść dla samorządu, a także szansa do tworzenia sieci międzysektorowej, łączenia środowisk i budowania kultury zaufania poprzez regularne kontakty i działanie.

Znaczenie grup branżowych nie wyczerpuje się na płaszczyźnie kontaktów III sektora z Miastem. To także relacje między organizacjami, nawiązane podczas prac w grupach i podczas wydarzeń takich jak Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych (KWOP). Ta współpraca pozwala wymieniać się pomysłami i doświadczeniami w szerokim gronie (kilkadziesiąt podmiotów) i stanowi okazję do dzielenia się *know-how*, poznawania potencjalnych partnerów, czy do wzajemnej pomocy.

6.4 Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych (KWOP)

Ważnym dla międzysektorowej współpracy wydarzeniem jest Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych organizowany od 2017 r. Cyklicznie organizowany powinien być miejscem wymiany doświadczeń i omówienia bieżących wyzwań we

współpracy między organizacjami pozarządowymi, a Miastem. Szczegółowa formuła KWOP (w tym jego nazwa) może jednakże ewaluować w odpowiedzi na zmieniające się okoliczności i potrzeby.

Kongres to wydarzenie organizowane przez NGO we współpracy merytorycznej z UMW.

6.5 Komitet Monitorujący Wdrażanie Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2023 - 2027

Narzędziem integracji wewnątrz- i międzysektorowej jest Komitet Monitorujący Wdrażanie Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2023 – 2027. Jest to nieformalna grupa składająca się z pracowników Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych szczególnie zainteresowanych rozwojem współpracy pomiędzy I a III sektorem. W jego skład wchodzi przede wszystkim przedstawiciele UMW, grup branżowych oraz organizacji pozarządowych.

Komitet to też miejsce regularnych spotkań w ramach istniejących struktur dialogu. Do jego zadań należy monitorowanie wdrażania *Polityki*, ewaluacja tego procesu, a także omawianie bieżących spraw.

7. Ekonomia społeczna

7.1 Diagnoza

Samorząd gminny i jego jednostki bardzo życzliwie patrzą na współpracę z podmiotami ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstwami społecznymi, co potwierdzają wyniki przeprowadzonych badań. Jednocześnie czasem trudno jest przedstawicielom samorządu oprzeć się wrażeniu, że usługi i produkty wytworzone przez PES/PS są droższe lub gorszej jakości. Nie wszystkie jednostki widzą też potrzebę nawiązywania takiej współpracy. Warto zauważyć, że choć od wprowadzenia ogólnopolskiego systemu wsparcia PES/PS poprzez usługi OWES (Ośrodki Wspierania Ekonomii Społecznej) jakość zarówno usług i produktów, jak i zarządzania PES/PS we Wrocławiu znacznie wzrosła, obszary ich działania często nie są zbieżne z potrzebami Miasta. Wynika to z konieczności utrzymywania się niezależnie od zamówień publicznych i zatrudniania osób wykluczonych społecznie. Największym problemem tych podmiotów są trudności z pozyskaniem lokali na działalność w trybie bezprzetargowym lub na warunkach umożliwiających łączenie działalności pożytku publicznego z gospodarczą. Ten obszar wymaga zdecydowanych zmian. Często PES/PS są traktowane jak przedsiębiorcy, choć z zasady zatrudniają one osoby mniej efektywne, mające duże problemy z radzeniem sobie na otwartym rynku pracy, a zysk z działalności gospodarczej przeznaczają na działalność pożytku publicznego czy reintegrację społeczno-zawodową swoich członków (pracowników). Choć pracownicy samorządowi otwarcie mówią, że chcieliby jak najwięcej zadań zlecać podmiotom ekonomii społecznej, to w praktyce trudno jest PES/PS utrzymać się z realizacji takich zleceń. W przetargach biorą udział nieliczne, wciąż te same podmioty.

Rozwój współpracy i tworzenie środowiska przyjaznego powstawaniu nowych podmiotów ekonomii społecznej to jeden z priorytetów *Polityki*, oraz założeń Lokalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej miasta Wrocławia stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 10640/18 Prezydenta Wrocławia z dnia 8 października 2018 r. By znacząco poprawić sytuację istniejących i nowych PES warto wykorzystać zapisy Ustawy o ekonomii społecznej, zmiany w Prawie Zamówień Publicznych i środki z europejskie na okres 2021–2027 oraz stawiać na edukację obu stron i likwidację barier umożliwiających rozwój PES/PS.

7.2 Zwiększenie kooperacji Miasta i podmiotów ekonomii społecznej

Działania w ostatnich 5 latach potwierdziły, że kooperację wzmacnia m.in.: zwiększenie liczby społecznie odpowiedzialnych zamówień dla PES poprzez promocję tego typu rozwiązań w Mieście oraz monitoring ich realizacji, wspólne przedsięwzięcia Miasta i PES, systematyczna edukacja (zarówno pracowników samorządowych, jak i pracowników podmiotów ekonomii społecznej), poszerzania lokalnej bazy PES, a także cykliczne spotkania Miasta, PES/PS i osób zainteresowanych ekonomią społeczną.

7.3 Tworzenie warunków do rozwoju lokalnych podmiotów ekonomii społecznej

Należy kontynuować wspieranie profesjonalizacji PES/PS (zarówno przez OWES, jak i Miasto), uruchamiać w NGO odpłatną działalność pożytku publicznego i gospodarczą w skali umożliwiającej pozyskanie środków na działalność statutową oraz powstawanie nowych PES/PS. Oprócz wsparcia edukacyjnego i realizacji zleceń i zadań publicznych podmioty, o których mowa, potrzebują umożliwienia: użyczenia sprzętu, wynajmu lokali na preferencyjnych warunkach, dofinansowań lub pożyczek na remonty nieruchomości przeznaczonych na działalność. Miasto we współpracy z OWES powinien też pomagać w budowaniu partnerstw lub konsorcjów, które mogą pozyskiwać wspólnie zlecenia od różnych samorządów i realizować zadania publiczne.

7.4 Aktywizacja społeczna i zawodowa w podmiotach ekonomii społecznej mieszkańców Wrocławia zagrożonych wykluczeniem społecznym

Korzystając ze środków zewnętrznych i własnych PES lub Miasto należy tworzyć miejsca pracy dla osób mających trudność w aktywności społecznej i zawodowej. Powinno się to odbywać przy coraz powszechniejszym stosowaniu klauzul i aspektów społecznych, warto także uczynić Wrocław miastem społecznie odpowiedzialnych zamówień, o których mowa w Zarządzeniu Nr 5491/21 Prezydenta Wrocławia z dnia 23 czerwca 2021 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w procedurze zamówień publicznych, których wartość jest niższa niż progi unijne określone w art. 3 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019 z późn. zm.). Należy też edukować podmioty ekonomii społecznej

w zakresie aktywizacji osób z trudnościami i współpracy z OWES (m.in. miejskie podmioty reintegracyjne, tj. Wrocławskie Centrum Integracji, Klub Integracji Społecznej, komórki organizacyjne UMW, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Powiatowy Urząd Pracy). Warto dążyć do tego, by podmioty ekonomii społecznej, w tym NGO, były odpowiedzialnymi pracodawcami.

8. Kierunki rozwoju struktur dialogu społecznego

8.1 Diagnoza

Sformalizowane struktury dialogu społecznego oceniane są pozytywnie zarówno przez przedstawicieli NGO, jak i UMW. Grupa branżowa występuje jako większa liczba organizacji, co wpływa na ich wiarygodność w oczach Miasta i daje większą moc sprawczą (co jest szczególnie istotne dla małych podmiotów). Grupa branżowa stanowi również przestrzeń do wymiany doświadczeń i wsparcia jej członków. Pozyskane kontakty owocują podjęciem współpracy, projektami i wzajemną pomocą. Z drugiej strony Miasto nie zawsze docenia wypracowane przez takie grupy materiały, nie docierają one również do osób decyzyjnych. Co więcej, udział w kongresach i aktywność w grupach branżowych niekiedy jest trudna, ponieważ uszczupla i tak już niewielkie zasoby kadrowe organizacji pozarządowych. Dotyczy to przede wszystkim małych podmiotów, które nie dysponują licznymi, profesjonalnymi kadrami.

Pracownicy Urzędu Miejskiego Wrocławia biorący udział w badaniu doceniają samoorganizację i współpracę NGO, gdyż znacznie łatwiej rozmawia się z przedstawicielem kilku organizacji niż z każdą z osobna. Co więcej, dostrzegają możliwość samoedukacji wśród jednostek i przede wszystkim, pozytywnie oceniają działalność Sieci Centrów Aktywności Lokalnej.

Doświadczenie pokazuje, że Grupy Dialogu Społecznego, które działały w poprzednich latach, przestały być aktywne z powodu braku zarówno możliwości spotkania w czasie pandemii, jak i zainteresowania samych mieszkańców tą formą dialogu. Z tego powodu zdecydowano się przenieść akcenty na grupy branżowe – struktury działające bardziej efektywnie.

8.2 Animowanie istniejących struktur dialogu

Do obecnie działających struktur dialogu można zaliczyć Wrocławską Radę Pożytku Publicznego, Grupy Branżowe, Partnerstwa Lokalne i Centra Aktywności Lokalnej, Komitet Monitorujący Wdrażanie Pozarządowej Polityki Miejskiej czy też Grupy Dialogu Społecznego. Lista ta nie jest zamknięta i wręcz powinna być otwarta na nowe formy.

Każdą z nich należy wspierać w sposób adekwatny do potrzeb i specyfiki. Szczególnie ważne jest informowanie o istniejących strukturach dialogu, by były one rozpoznawalnymi i uznanymi narzędziami prowadzenia dyskusji publicznych w Mieście.

Rozwój grup branżowych powinien obejmować również współpracę z Osiedlami tj. jednostkami pomocniczymi Miasta jako przedstawicielami lokalnej społeczności.

8.3 Zasada reprezentatywności w tworzeniu grup

Grupy branżowe i inne ciała swoje działania opierać powinny na zasadzie reprezentatywności, czyli na włączaniu przedstawicieli stron samorządowej i pozarządowej. Bez równego udziału przedstawicieli obu tych sektorów grupa branżowa nie jest w stanie realizować dialogu. Podstawową zasadą grup branżowych jest współpraca z przedstawicielami UMW.

Do grup branżowych można zapraszać również osoby z innych instytucji publicznych, a także biznesu, jeżeli wymaga tego specyfika danej branży.

Należy tworzyć warunki do powstawania kolejnych grup branżowych. Obszarami priorytetowymi są wyzwania migracyjne, edukacja i katastrofa klimatyczna.

8.4 Rozwój relacji pomiędzy istniejącymi strukturami dialogu

Poszczególne struktury dialogu powinny działać na zasadzie wzajemnej współpracy i wymiany informacji. Zarówno sektor pozarządowy, jak i samorządowy, dążą do tego, by dialog społeczny odbywał się bez pomijania istniejących kanałów dialogowych.

Szczególnie ważna jest możliwość zapraszania na swoje posiedzenia przez WRDPP oraz udział w spotkaniach Komitetu Monitorującego Wdrażanie Polityki współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023 - 2027. Liderzy działających struktur dialogu (szczególnie grup branżowych) powinni informować Komitet i WRDPP o spotkaniach i najważniejszych ustaleniach.

8.5 Wypracowanie standardów współpracy w sytuacjach kryzysowych

Doświadczenia ostatnich lat pokazały, że w obliczu sytuacji kryzysowych niezbędna jest ścisła współpraca pomiędzy sektorami. Gwarancją sukcesu są: szybkość

działania i elastyczne reagowanie na problemy. Należy dążyć do wypracowania modelu współpracy w sytuacjach kryzysowych.

9. Partycypacja, konsultacje społeczne i udział NGO w tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym dla Miasta

9.1 Diagnoza

Jak pokazują wyniki przeprowadzonych badań, niespełna połowa badanych organizacji pozarządowych deklaruje udział w opracowywaniu strategii, polityk i programów miejskich w ostatnich latach. Znaczna część podmiotów, które nie brały udziału w tego typu inicjatywach, tłumaczyła to niewiedzą. Organizacje nie wiedziały, że mogą się zaangażować, a z drugiej strony nie docierały do nich ze strony UMW, informacje o tym, w czym i w jaki sposób mogą wziąć udział. Podmioty, które angażowały się w tworzenie programów miejskich, najczęściej (ok. 70%) robiły to poprzez aktywność na etapie konsultacji. Jedynie 33% zadeklarowało, że było współinicjatorem prac nad określonym programem, 38% – że uczestniczyło w przygotowaniu diagnoz, 43% – że miało wpływ na kształt ostatecznych zapisów.

Niewiele organizacji biorących udział w badaniu ankietowym podjęło próbę współpracy z Radą Miejską Wrocławia. Zaledwie 15% ankietowanych podmiotów brało udział w posiedzeniach komisji Rady, 11% – w jej sesjach i tyle samo składało tam petycje. Doświadczenia z podjętej współpracy były różne, jednakże liczba odpowiedzi nie pozwala na wyciągnięcie ogólnych wniosków.

9.2 Wrocławska Rada Działalności Pożytku Publicznego

Szczególną rolę w partycypacji społecznej we Wrocławiu powinna odgrywać Wrocławska Rada Działalności Pożytku Publicznego. Zgodnie z przepisami krajowymi WRDPP opiniuje m.in. propozycje uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych przekazywanych do Rady Miejskiej Wrocławia.

Ważne jest jednak, by WRDPP poprzez przedstawienie swojej opinii do przedkładanych jej projektów aktów prawa miejscowego miała możliwość wskazywać na istotne z punktu widzenia środowiska organizacji pozarządowych aspekty tych aktów oraz ich zapisy wymagające w ocenie WRDPP zmian lub korekt, a jej stanowisko stanowiło istotny punkt odniesienia dla ostatecznego kształtu projektu.

Warto pamiętać, że kluczową rolą Wrocławskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego jest właśnie opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych, oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi a także wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych. Działanie te niewątpliwie wpływają na możliwości integracji środowiska pozarządowego i wymiany informacji z grupami branżowymi.

9.3 Współtworzenie dokumentów i programów strategicznych

Należy zachęcać organizacje pozarządowe do udziału w procesie powstawania aktów prawa miejscowego odnoszących się do strategicznych i ważnych z punktu widzenia organizacji pozarządowych kwestii ich dotyczących. Miasto Wrocław posiada już pozytywne doświadczenie na tym polu. Doświadczenie to powinno być punktem wyjścia do kolejnych działań.

Przy opracowywaniu założeń i analizy danych niezbędnych do stworzenia projektu aktu prawa miejscowego zaleca się zapraszanie organizacji pozarządowych i WRDPP oraz uwzględnianie zasygnalizowanych przez nich kwestii i zgłaszanych postulatów. Organizacjom pozarządowym zależy na wsparciu merytorycznym przygotowywania aktów prawnych.

9.4 Dalszy rozwój konsultacji społecznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi

Wrocław może poszczycić się dobrą praktyką działania we współpracy z NGO – to organizacja konsultacji społecznych. Wsparcie udzielane przez organizacje

przyczynia się do upowszechniania idei partycypacji społecznej w mieście. Kierunek ten należy utrzymać, dbając o wypracowane osiągnięcia.

Szczególnie wartościowe jest zapraszanie do współpracy organizacji lokalnych, a także Centrów Aktywności Lokalnej.

9.5 Koordynacja działań rad społecznych przy Prezydencie Wrocławia oraz społecznych doradców Prezydenta Wrocławia

We Wrocławiu istnieje szereg społecznych rad. Każda z nich działa autonomicznie i jej celem jest praca na rzecz Prezydenta Wrocławia. Dostrzega się jednak potrzebę wymiany informacji między poszczególnymi radami i strukturami dialogu. Dzięki temu tematy współpracy międzysektorowej mogłyby zostać uwspólnione.

Postuluje się zatem organizację corocznych spotkań przeglądowych rad społecznych. Spotkania takie miałyby na celu wymianę doświadczeń i informacji nt. prowadzonych działań oraz koordynację wspólnych inicjatyw.

9.6 Partycypacja otwarta na nowe środowiska

Zgodnie z zasadą powszechnej dostępności usług publicznych, również i partycypacja powinna być projektowana w sposób uniwersalny, czyli umożliwiający udział różnorodnym środowiskom. Wrocław ma już pozytywne doświadczenia związane z włączaniem dzieci i młodzieży do konsultacji społecznych. Praktyka ta powinna być kontynuowana i wzmocniona.

W kontekście niepełnoletnich mieszkańców Wrocławia należy lepiej wykorzystać istniejące ciała, takie jak Młodzieżowa Rada Miasta Wrocławia.

Partycypacja powinna być również otwarta na nowych mieszkańców Wrocławia. Wspierać należy przedstawicieli środowisk migranckich w aktywnym udziale m.in. w konsultacjach społecznych, Mikrograntach i Wrocławskim Budżecie Obywatelskim.

PODSUMOWANIE

1 Wdrażanie *Polityki*

Polityka zostaje uznana za dokument obowiązujący z chwilą przyjęcia go uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia.

2 Ewaluacja *Polityki*

Ważnym elementem wdrażania *Polityki* powinna być jej ewaluacja. Zaleca się przeprowadzanie jej pod koniec każdego roku obowiązywania dokumentu. Podsumowanie ewaluacji powinno zostać podane do publicznej wiadomości.

3 Kontynuacja *Polityki*

W ostatnim roku obowiązywania dokumentu należy dokonać całościowego przeglądu jej realizacji. Dodatkowo powinny zostać przeprowadzone pogłębione badania, pozwalające ocenić rozwój współpracy między I i III sektorem. Jeżeli będzie taka wola obu stron, na podstawie zebranych danych należy przygotować kolejną edycję dokumentu.